

GOVOR
SIMBOLABožidar Milidragović: STEZANJE
OGNJIŠTA »Nolit«, 1971.

Proces poetizacije u najnovijoj knjizi, a delimično i u prethodnoj, Božidara Milidragovića ne može se predstaviti opštom i jednostavnom shemom *predmet — poetski čin* poetsko biće/pesma ako se priroda predmeta smatra stvarnom. Navedeni odnos je prihvatljiv ukoliko se usvoji oznaka *predmet* za stvarnost, elemente stvarnosti, konkretne stvarnog i idelnog.

(Ukupnost poetskog čina ostvaruju rad inspiracije i imaginacije. Njihov ukrštaj je tren nastanka pesme, u vremenu i prostoru; tačka u kojoj se sastaju i mimoilaze pod pravim uglom je *strukturno središte* oko kojeg se osniva *biće pesme*. Inspiracija, psihološke prirode, uslovljena egzistencijalnim stajalištem pesnika/čoveka pruža se vodoravno, smeštena u oblasti stvarnog, konkretnog i stvarnog izvire iz čulnog i čuvstvenog/sećanja na saznato čulno. Svojim horizontalnim pružanjem ona doseže imaginaciju koja je vertikalno postavljena, u oblasti idelnog. Susretne, inspiracija i imaginacija, tvore pesmu koja je pri njihovom idealnom odnosu *biće* i podleže zakonima nastanka, strukture i nastanka. Perfekcija ravnoteže u odnosu inspiracije i imaginacije stvara pesmi svest o sebi samoj).

Poetski čin u »Stezanju ognjišta« je sasvim tih: inspiracija je jedva prepoznatljiva kao usredsređeno interesovanje u momentu, usmeravanje osećajnog i intelektualnog na *predmet*. Subjekt pesnika doživljava/saznanje, pa potom i govori »dugo i lukavo« kako je već u »Cariniku« hteo. I imaginacija nije koncentracija svesti na *predmet* koji se od stvarnog, konkretnog i stvarnog prenosi i uznosi idelnom. Pre se može govoriti u ovoj poeziji o koncentraciji osnovnih životnih zanimanja i saznatih vrednosti u jedno središte koje je izvan formula svakodnevnosti, običnosti, prizemnosti. Um, uzročnik i tvorilac viših vrednosti, vodi i kroz život i kroz pesmu. Stvarnost egzistencije i stvarnost poezije su naporedne, sistem vrednosti im je isti. Različiti su samo jezički pojmovi i spregovi kojima se vrednosti tog sistema u različitim oblastima duhovne kreacije označavaju, npr. u poeziji i filozofiji: *vatra/movens* života, njegova energija, *izvor/kosmički* princip, *senka/princip* duha, *kamen/princip* stvari. Primenjujući logički princip *pars pro toto*, pesnik uvodi simbole/zamenjivačke znake koji pojmove opšteg/apstraktnog predstavljaju kao pojmove posebnog/tvarnog, odnosno kao prizore i procese. Ti simboli ne mogu biti smatrani dogovorenim znacima, njihova semantička obojenost ne posredno zavisi od sistema vrednosti koji inauguriše »Stezanje ognjišta«.

Osnovni simboli se ponavljaju i međusobno prepliću u semantičko-strukturalnom sloju knjige. Prevažodno su dve grupe: simboli/zamenjivački znaci za *principe egzistencijalnog bivstva* simboli/zamenjivački znaci za *moduse egzistencijalnog bivstva*

Takođe, jedan od osnovnih i najčešćih simbola — *putnik* ne može se uključiti ni u jednu od prethodne dve grupe. On je znak za biće, i to isključivo pesnikovo.

Kroz simbole, njihova semantička polja i odnose, može se sagledati filozofema Božidara Milidragovića, njegov pesnički *cogitatio*.

principi egzistencijalnog bivstva

Skup *principa egzistencijalnog bivstva* čine: *izvor, vatra, senka i kamen*.

Izvor nije ni stvaralac ni fondus *dela*/stvarnosti, elemenata stvarnosti, konkretna tvornog i idelnog. On je samo otkrivač. Izvan bića je, beskrajan i nedostupan saznanju. Protivpojam *izvoru* je *sveobuhvatno* smešteno u biću samom, te je otuda svaki izlazak iz sopstvene svesti radi spoznanja besmislen. Zbivanje je lažno jer je izvan bića, privid samo jeste i biće je spokojno kad to sazna.

»Jer na širokim putevima

Niko se nije poneo sa Krajnjim.«

Vatra je movens života, jedan oblik iskazivanja njegove energije. Trudi se da ga učini zbiljnim i zato je protivstavljena *senkama* koje pripadaju idelnom/prividnom. Ona čini egzistenciju samosvesnom, ona joj otkriva da je propasti upućena. *Glas* pesnikov tvoren je kolebanjem *vatre*, kada je *vatra* moći puna i pesnik gasi svoj *glas*. Gašenje *vatre* je odumiranje života, negacija egzistencije. *Vatra* je pratilica života, nema tvoračku moć, nije jednaka prvom principu pokretaču kao u induskoj mitologiji.

Puna moć je *oganj/strast*. Uzrok je ružnog jer ne tvori sklad — osnovni princip lepote, a lepota je suštastvo egzistencije. Um je, prema ovoj stavci, iznad osećaja i osećanja.

Negativitet *vatre/movensa* života jeste *hladnoća, studen/smrt*, ali je upravo ona uzrokuje.

Senka je princip duha, idelni deo egzistencije, privid njene ukupnosti. Moguće je uspostaviti jednakost:

vatra/movens života — tvar = *senka*/princip duha

Uzročnik *senke* je *drvo*/egzistencijalna uspravnost bića koje je od telesnog i konkretnog zapućeno umnom i nadstvarnom kao što je drvo od zemlje prema nebu.

Kao i *vatra senka* nije izvanegzistencijalna. *Studen/smrt* koji je i ona postoji dok i telesno/stvarno. Trudi se da dosegne onostrano u kojem nije prisutna, ali to ne postiže. Otuda je *senka/princip* duha nespokojna, nemogućnost saznanja *krajnjeg/prvotnog* navodi je da sve dalje traga za sobom. Tim samo postiže da joj prostrani biva utočište.

Kamen/princip stvari je trajan, ne uništava ga *hladnoća, studen/smrt*. I život izvan *kamena/principa* stvari, su, on je neuništiv.

Posle ustanovljenja semantičkog polja i obojenosti glavnih i najčešćih simbola za označavanje *pricipa egzistencijalnog bivstva* uspostavlja se odnos:

egzistencijalno bivstvo = (*kamen/princip* stvari + *senka/princip* duha) + *vatra*/movens života

modusi egzistencijalnog bivstva

Dva su bitna simbola/zamenjivačka znaka za *moduse egzistencijalnog bivstva* u »Stezanju ognjišta«: *reka* i *brođenje*.

Reka označava vremenost egzistencije. Od *izvora*/otkrivaoca bića kreće se prema *studen/smrti* koja mu je gasilac. I zemlja/tvar tek joj je privotno sklona. Čeznja je *reke* da tren pretvori u večitost i tako uvek ostane u svojim obalama, ali je zakon prolaznosti usmerava oticanju i uništenju.

Brođenje/kretanje bića duž *reke*. Kraj puta je nesaznatljiv ali je propast neminovna:

»...valja pristati na smrt

U koju se nijedan podvig ne unosi.«

Brođenjem upravlja *glava*/um koja predstavlja vrh bića. Uprkos njenom nastojanju da razbije apsolut duha, njegovu večitu nedokučivost po kojoj je protivan prolaznoj egzistenciji, ostaje joj najzad samo saznanje udesa.

Pored simbola za označavanje *principa i modusa egzistencijalnog bivstva* ponavlja se simbol *putnik*/identitet pesnikovog bića. *Putnik* prolazi predelima nizijskog postojanja/nizih vrednosti, neherojskim krajevima u kojima nema *orlova/snažnika*. *Pejzaž*/okolina u kojoj živi je stran, njegov sistem vrednosti ne može da se pomiri sa sistemom aureae mediocritas. I bez obzira što u *pejzažu*/okolini ništa svoje ne nalazi, vođen *senkom*/duhom, možda i nekom tajanstvenom silom, hoda napred. Ostavlja za sobom *zemlju*/predel pun sumnjivih veličina, *kipova* koje ne može da prihvati.

Pogled/saznanje je jedino što on ima, njim rasvetljava *sveobuhvatno*. Težnja da se dokuči *krajnje* je uzaludna. *Noć/nemoć* apsolutnog saznavanja sva bića čini ravnopravnim, oduzima im mogućnost posedovanja potpunog. Odnose među bićima *zora*/saznanje čini sasvim drukčijim.

Postojanje analiziranih simbola i njihova učestanost u »Stezanju ognjišta« stvara dva značajnija sloja u semantičko-strukturalnom pogledu:

sloj neposrednog značenja

sloj posrednog/simboličkog značenja

Božidar Milidragović nekad struktura pesmu upotrebove obe vrste jezičkih znakova što ometa normalan i sledstven odnos misli/osećaja, odnosno prizora/procesa u *biću* pesme. Izvanredan primer dosledne upotrebe simbola pružaju dve pesme iz ranije knjige »Gde nas je anđeo pobedio«: »Jegulja« i »Na kraju«. One su sjajke u svakom pogledu, strukturalnom/idelno bivstvenom, značajskom, posmatrane kroz poetski čin/ostvaren vrlo živ rad inspiracije i imaginacije.

Ovakva stihovna i pesmovna struktura čini stih i pesmu duboko zamišljenim, introvertnim i hermetičnim u malarmeovskom smislu. Uvek kad izmakne nespretnosti pesnika postaje vrlina. Jer, intelektualna poezija je više od ostale okrenuta budućem svetskom umu i sačinjava buduće suštastvo sveta.